

Ce este limba? Ce este limbajul?

Limba reprezintă una din caracteristicile de baza ale ființei umane, a fiecărui individ, deoarece fără limba omul nu ar mai fi ființă umană. Funcția de bază a limbii este cea care permite oamenilor să comunice între ei, să se înțeleagă. Aceasta nu este specifică ființei umane, pentru că și alte ființe utilizează anumite forme de comunicare, însă doar omul are puterea și capacitatea de a vorbi. Acestea determină ființa umană la nivel sociologic și de grup, ca membră a unei comunități sociale în cadrul căreia se utilizează o anumită limbă. Aici apar și caracteristici individuale ale fiecărui om în parte.

Limba a apărut, dăinuie și se dezvoltă interdependent de mediul și comunitatea în care se folosește. Aceasta interdependentă reiese și din vastă experiență umană. Limba, se apreciază de către Ion Coteanu¹⁰, reprezintă în același timp și expresia relației între om și natură, între om și societate și față de el însuși. Totodată, limba este o formă a creației umane care modifică atât societatea cât și limba însăși. Toate acestea fac ca limba să fie complexă precum viața umană, permițând modificări, însă doar în cadrul anumitor sisteme și procese. Relația între limbă și societate este reciprocă, limba trebuind să ofere ființei umane, sub aspect social și psihic, o viață decentă - fiind mijloc de comunicare și nu numai atât, ci și instrument pentru reflecții filosofice și inspirații poetice.

Astfel, limba este un fenomen social care permite comunicarea în cadrul anumitor grupuri umane, oferindu-le în același timp și posibilitatea de a-și exprima optim toate elementele specifice ale comunității umane. Limba este mult mai mult decât un simplu mijloc de transmitere a informațiilor. Este un element de identitate națională și culturală. În același timp, limba reprezintă capacitatea de comunicare cu ajutorul sistemului de semne verbale articulate¹¹.

Elementele de baza ale limbii ca sistem de semne

Tatiana Slama-Cazacu¹² concluzionează ca:

- limba este un semn de semne cu o structura determinata în care locul si rolul anumitor parti componente este stabilit în functie de alte parti si de întreg ansamblul;
- limba este un sistem de semne ce are la baza principiul simbolizarii, realizând diferenta între mijloc de exprimare si obiectul desemnat, aspecte si relatii cu lumea în care traieste;
- limba este un sistem de reguli pentru conexiunea dintre sunet si semnificatie.

Doar fiinta umana are posibilitatea de a utiliza, în afara de semne naturale si semne conventionale, respectiv semne intuite de societate, numite simboluri (când tuna si fulgera înseamna ca va ploua). Aptitudinea de a crea simboluri verbale, dar si acceptarea si utilizarea acestora, sunt caracteristici care-l diferentiaza pe om de animale.

Vorbirea naturala este un dar divin si apartine fiecarui om. Ea se concretizeaza în trei planuri:

- aptitudine;
- cunoastere (competenta);
- utilizare (actiune, act, practica).

Deoarece limba înseamna, înainte de toate, comunicare interumana, fiind instrumentul de baza, dar în acelasi timp si cel mai perfect pentru comunicare, fara ea nu ar putea fi organizate si nu ar exista comunitati sociale.

Structura lingvistica cuprinde doua planuri: de continut si cel al exprimarii. Aceasta presupune existenta planului care cuprinde unitati cu semnificatie proprie (cuvinte) si a celui compus din unitati care doar prin combinare au semnificatie (sunete).

O proprietate importanta a limbii este si capacitatea acesteia de dislocare sau transpunere în spatiu si timp, nefiind legata de ceea ce se întâmpla acum si aici. Se poate vorbi despre lucruri departate spatial si temporal sau chiar despre cele inexistente. Simbolizarea permite acest lucru.

Se stie ca fiinta umana este nu doar marcata de limba, ci este chiar determinata de aceasta. Desi capacitatea verbala este o însusire naturala a fiecarui individ, limba se transmite si se asimileaza pe cale culturala - fiecare generatie la rândul sau este nevoita s-o învete. De aici rezulta schimbarile permanente si modificarile aferente ale limbii.

Din cele afirmate pâna acum putem concluziona ca limba este un fenomen unic, fiind indispensabila, utilizata de fiecare individ si comunitate, în primul rând ca mijloc de comunicare. De aici si necesitatea acordarii unei atentii deosebite comunicarii si transmiterii informatiilor.

Oamenii pot comunica si se pot înțelege si prin alte moduri, prin gesturi, cu ajutorul steguletelor sau al semnalelor fumigene etc., dar si folosind diferite alte sisteme simbolice

deduse din vorbirea curentă (matematica, fizica, chimia, muzica, alfabetul Morse etc.). Toate acestea însă sunt complementare limbii umane, având denumirea de forme de comunicare nonverbală și paraverbală.

Există totodată și o etică a vorbirii, după aprecierea lui Alexandru Metea¹³ care apare în planul practic și cel spiritual. În plan practic este vorba de convingere, distracție și angajare în treburi de interes comun uzând nu doar de mijloace lingvistice. La nivel spiritual însă este vorba de categorii mentale și valori morale cu ajutorul cărora individul și societatea pot fi stimulați să se angajeze în treburi de interes general.

Știința, afirmă Tatiana Slama-Cazacu¹⁴, face deosebirea între notiunea de limbă și cea de vorbire. Limba reprezintă mijlocul prin care se ființează comunicarea interumană, fiind un sistem de semne, de fapt o structură de semne verbale. Pentru a putea îndeplini această funcție într-o comunitate fie ea și etnică, limba trebuie să cuprindă același sistem fonetic, morfologic, sintactic și lexical. De pildă, semnificația unui număr mare de cuvinte aparținând unei limbi este cunoscută de către toți membrii comunității care vorbesc aceeași limbă.

Ca atare, limba este un fenomen de comunicare și se bazează pe capacitatea utilizării semnelor verbale, în timp ce vorbirea este capacitatea de folosire a acestor semne și utilizarea individuală a mijloacelor lingvistice de către membrii comunității în comunicarea lor cotidiană.

Concluzionând, limba este un sistem de semne verbale, iar vorbirea reprezintă realizarea, materializarea acestui sistem. Vorbirea fiecărui membru al comunității lingvistice este specifică, ea depinde de mediul social, de nivelul educațional al individului etc. Spre exemplu, vorbirea unui copil diferă de cea a unui bătrân, deși vorbesc aceeași limbă.

Limba și vorbirea sunt interdependente: limba a evoluat sub forma unei vorbiri organizate, iar vorbirea s-a dezvoltat în baza limbii. Aceasta înseamnă că nu poate exista limba fără vorbire și invers. Vorbirea rezultă din limbă, fiind realizarea sonoră a acesteia. Prin limbă se oglindește personalitatea lingvistică și asta în toate structurile lingvistice, deoarece particularitățile personalității se disting nu numai prin rostirea sunetelor și alegerea cuvintelor, ci și prin exprimarea plastică, sugestivă, prin intonație și folosirea accentelor¹⁵.

Vorbirea individuală apare când persoana aflată într-o situație concretă, activează cu ajutorul organelor sale vocale, sistemul de semne al anumitei limbi. Vorbirea îmbogățește considerabil limba.

În tezaurul lingvistic al unui popor se introduc destul de des cuvinte noi. La îmbogățirea limbii contribuie și personalitățile (marii scriitori), mass-media, vorbitorii și alții. Vorbirea diferă în funcție de sistemul lingvistic al unei comunități, depinzând de vârstă

persoanei în cauza, de constitutia psihica si de nivelul de cultura al acesteia.

Știința moderna despre limba, care poarta numele de lingvistica, scoate în evidența faptul ca formele analogice ale vorbirii de creare a limbii sunt exprimarea (vorbirea orală) și scrierea (exprimarea scrisă). Gestică sau gesticularea este o formă nonverbală de comunicare, având funcția de a evidenția și completa exprimarea (vorbirea orală), precum și de a întări informația scrisă. Ca atare, vorbirea orală și scrisă reprezintă materializarea limbii, iar gestică este un element auxiliar.

BIBLIOGRAFIE

1. Ion Coteanu - Gramatica de baza a limbii române, Editura Albatros, 1996:
2. Iorgu Iordan. Stilistica limbii române. Ediție definitivă. București: Editura Științifică, 1975.
3. Ibidem
4. Potrivit opiniei lingvistului Charles Ballz, stilistica lingvistică "studiază faptele de expresie ale limbajului organizat din punctul de vedere al conținutului afectiv, adică exprimarea faptelor de sensibilitate prin limbă și acțiunea faptelor de limbă asupra sensibilității". Apud Dumitru Irimia. Introducere în stilistică. Iași: Polirom, 1999.